

DIGITALIZACIJA PAPIRNATE GRAĐE HRVATSKOG MUZEJA MEDICINE I FARMACIJE HAZU

Silvija Brkić Midžić

Dvanaesti festival hrvatskih digitalizacijskih projekata, NSK, 4. i 5. svibnja 2023.

Uvod

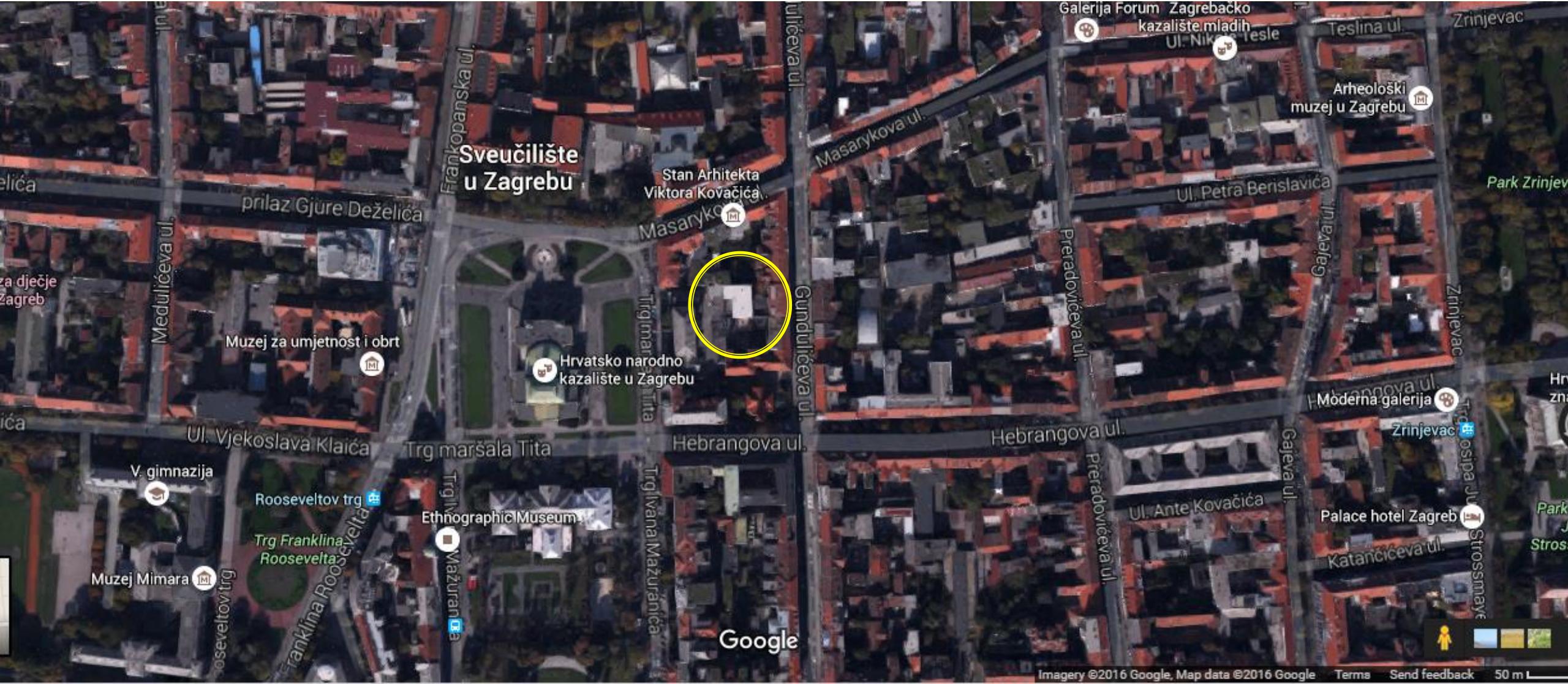
Hrvatski muzej medicine i farmacije – osnutak i poslanje

- U ovom izlaganju istaknut ćemo ulogu i značenje digitalizacije u razvoju cjelokupne djelatnosti jednoga novoosnovanog muzeja te prikazati rezultate digitalizacije papirnate građe.
- Na prijedlog Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Hrvatski muzej medicine i farmacije osnovan je Rješenjem Ministarstva kulture RH od 7. srpnja 2014.
- Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti namijenila je za Muzej prostor površine oko 350 m² u prizemlju dvorišne zgrade u Gundulićevoj 24 u Zagrebu.
- Zaposlena je upraviteljica Muzeja od 2. ožujka 2015.
- Misija Muzeja je dokumentiranje i promoviranje hrvatskih biomedicinskih znanosti i prakse u nacionalnom, europskom i svjetskom kontekstu, na osnovi materijalne i nematerijalne baštine, a u suradnji s hrvatskim medicinskim i farmaceutskim ustanovama i tvrtkama.
- Stalni postav u budućem prostoru Muzeja kao i povremene izložbe bit će namijenjeni najširoj publici, od stručne i znanstvene zajednice, učenika i studenata do građanstva svih dobnih skupina.

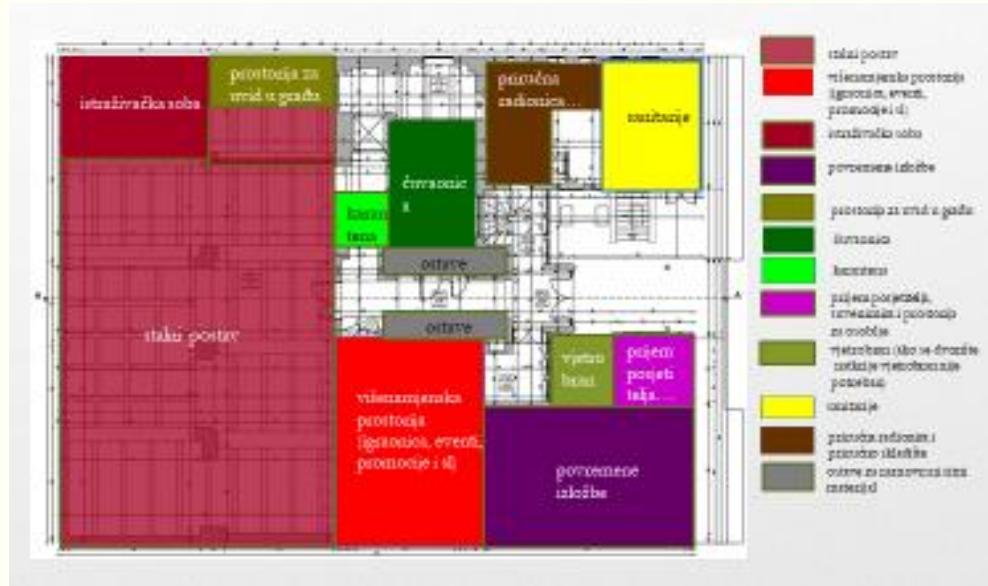
Inicijalni fundus Muzeja

- Zbirka za povijest medicine i farmacije nastajala je tijekom 20. stoljeća, uglavnom zahvaljujući entuzijazmu pojedinih ljekarnika i liječnika, pripadnika starije generacije, zainteresiranih za dokumentiranje razvoja medicine, farmacije i zdravstvene kulture Hrvatske.
- Nastala je objedinjavanjem građe dviju zbirki:
 - Farmaceutsko-historijske zbirke u Zagrebu (osnovane 1937. godine)
 - Muzeja za povijest zdravstva u Hrvatskoj (osnovanog 1944. pri Zboru liječnika Hrvatske).
- Šezdesetih godina prošloga stoljeća navedena je građa prešla u vlasništvo Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU, gdje se čuvala do osnutka HMMF-a.
- Odsjek za povijest medicinskih znanosti HAZU jedinstvena je institucija u Hrvatskoj koja se profesionalno bavi istraživanjem medicinske baštine.

Lokacija Muzeja u najužem centru grada

Muzeološka koncepcija

- dvije stručne recenzije muzeološke koncepcije: prof. dr. sc. Žarka Vujić, dr. sc. Martin Kuhar (2016.)
 - odobrenje muzeološke koncepcije: Hrvatsko muzejsko vijeće pri Ministarstvu kulture RH (2. veljače 2017.)
 - izrada muzeološke koncepcije: prof. dr. sc. Stella Fatović-Ferenčić, Silvija Brkić Midžić, Želimir Laszlo (2015. – 2016.)

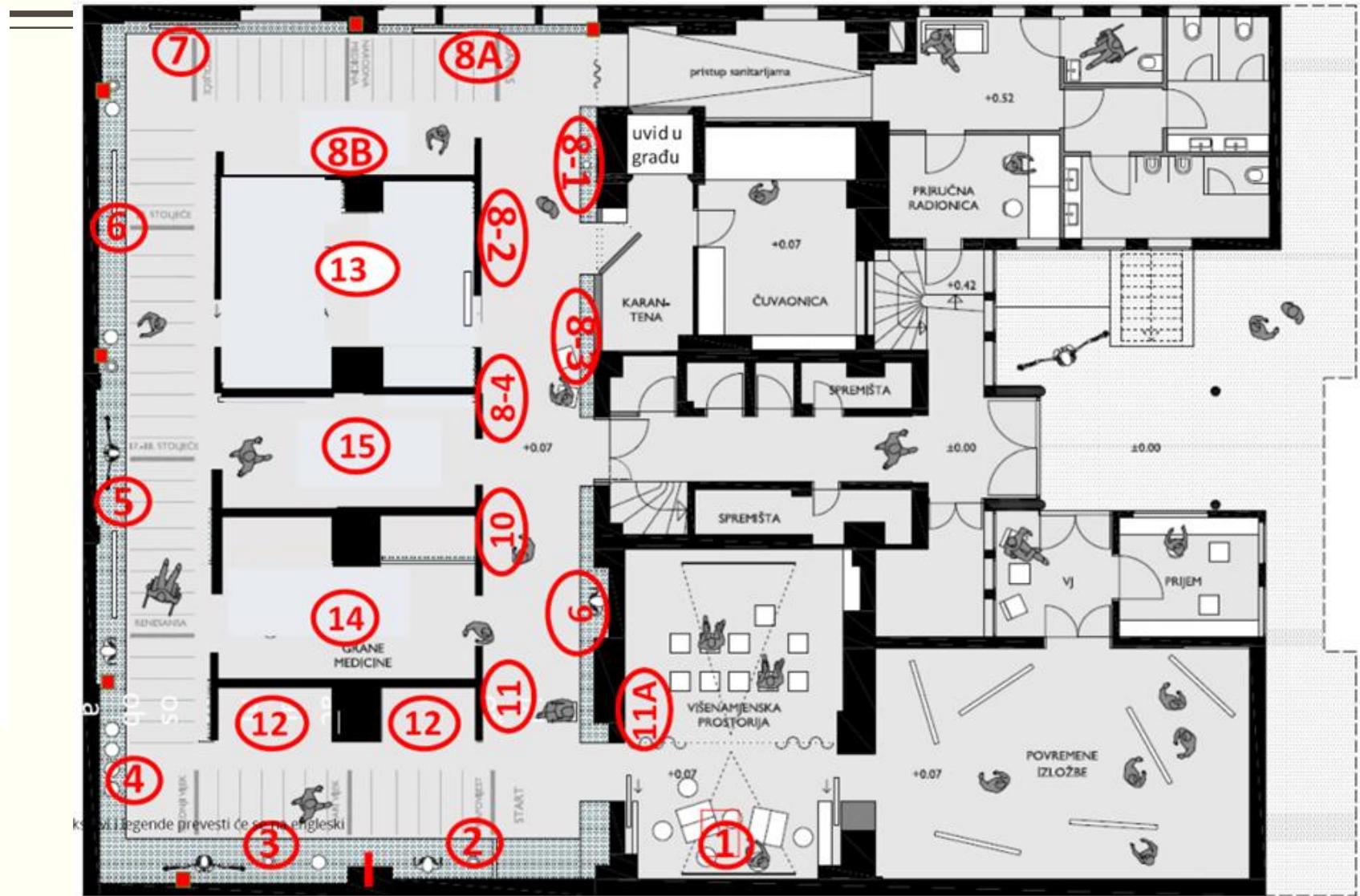
Arhitektonsko idejno rješenje Goran Rako, Radionica arhitekture, 2017.

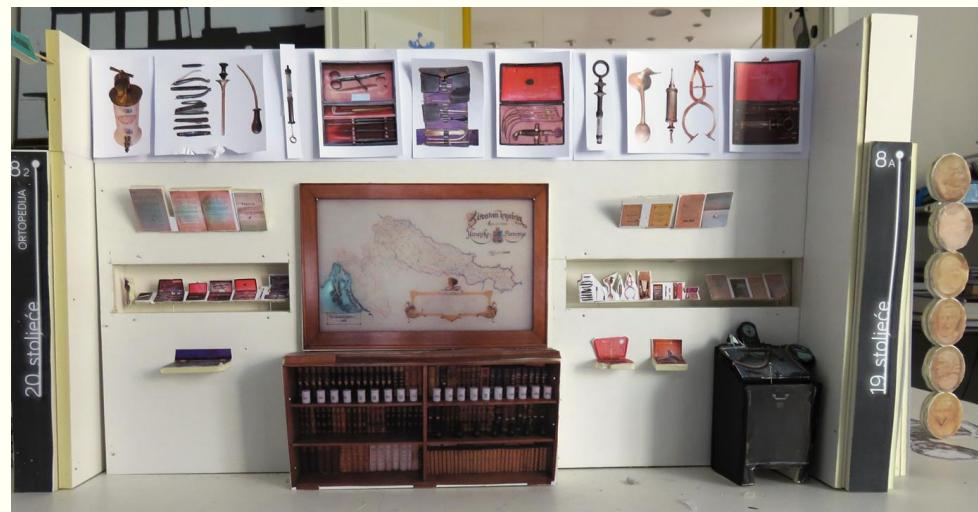
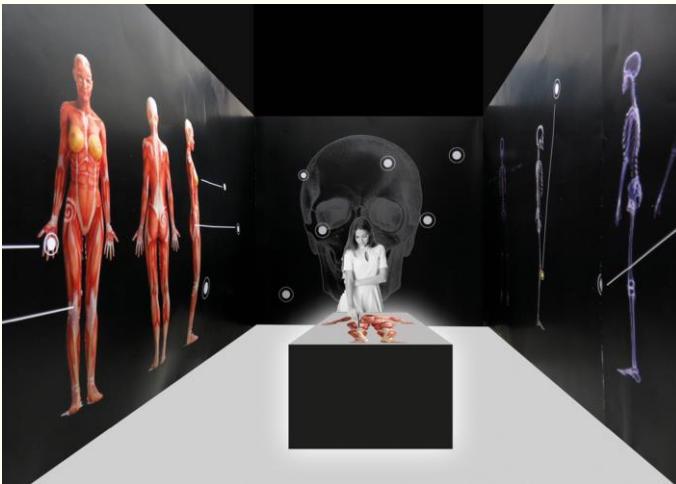
PRESJEK B-B

Scenarij stalnog postava Muzeja (prezentaciju izradio Želimir Laszlo, 2018.)

1. Uvod
 2. Vremenska lenta
 3. Pretpovijesno doba
 4. Stari vijek
 5. Srednji vijek
 6. Renesansa
 7. 17. i 18. stoljeće
 - 8 AB 19. stoljeće
 - 8.1234 20. stoljeće
 9. Narodna medicina
 10. Medicinska mjerjenja
 11. Ljekovito bilje
 - 11A Plan izložbe
 12. Značajne osobe medicine i farmacije
 13. Ljekarna
 14. Grane medicine i medicinski prostori
 15. Istraživačka soba

Idejno rješenje likovnog postava, Ante Rašić (maketa 1:10), 2019.

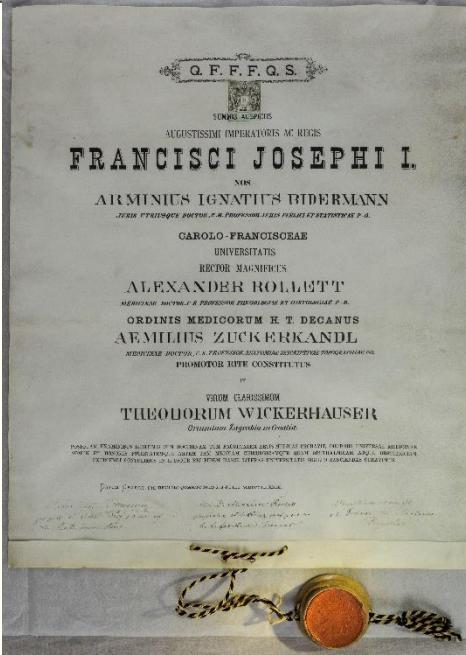
Preventivna zaštita, revizija i inventarizacija muzejske građe

- Nakon osnutka Muzeja izrađen je preliminarni plan preventivne zaštite muzejske građe prema savjetima konzervatora.
- Provedene su mjere preventivne zaštite: uređeno je privremeno spremište za građu pohranjenu u prizemlju s metalnim policama i ormarima, osjetljiva građa na papiru i pergameni izvađena je iz okvira, fotografirana, opremljena zaštitnim materijalima i pohranjena u ladičar.
- Nabavljena je računalna oprema za ured Muzeja i instaliran program M++ za inventarizaciju.
- Sukladno postupnoj reviziji Zbirke za povijest medicine i farmacije koju je Muzej preuzeo na upravljanje od Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU, izdvojene su pojedine skupine predmeta prema temi ili vrsti građe u zasebne zbirke.
- Muzej danas ima više od 6000 predmeta koji su razvrstani u 15 zbirki.

Digitalizacija građe kao sastavnica strateškog plana Muzeja

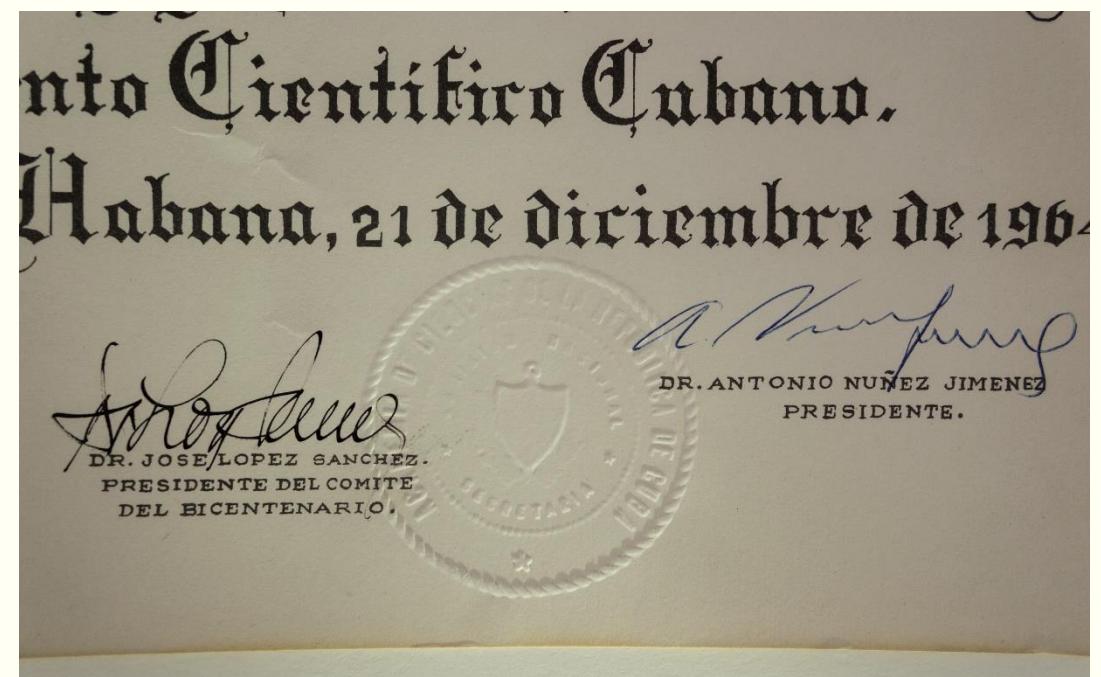
- Digitalizacija građe je od početka djelovanja Muzeja dio strateškog plana i odvija se u skladu s poslovima preventivne zaštite i muzejske dokumentacije te izložbenim i nakladničkim programima.
- Usporedno s provođenjem preventivne zaštite digitalizirana je papirnata građa iz Zbirke diploma i povelja, Zbirke tvornice lijekova Kaštel, medicinski crteži iz Otorinolaringološke zbirke, dio građe odabrane za stalni postav i dio zbirke fotografija. Velik dio digitalnih snimaka već smo koristili na izložbama i u katalozima.
- Hrvatski muzej medicine i farmacije sudjeluje u projektu Digitalne zbirke Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (DiZbi HAZU) koji omogućuje *online* dostupnost raznovrsne knjižnične, muzejske i arhivske građe iz zbirki Akademijinih ustanova svim zainteresiranim korisnicima. Postupno se formiraju virtualne zbirke po temama ili vrstama građe.
- Na internetskom portalu Dizbi HAZU trenutno je dostupno osam virtualnih zbirki našega Muzeja.

Digitalizacija diploma i povelja 2016. godine

- patent Gorana Vržine: kamera za neinvazivnu digitalizaciju osjetljive građe s niskom razinom osvjetljenja i visokom razlučivošću
- 2016. godine digitalizirano je 114 diploma i povelja iz fundusa Muzeja

Vidljivost detalja

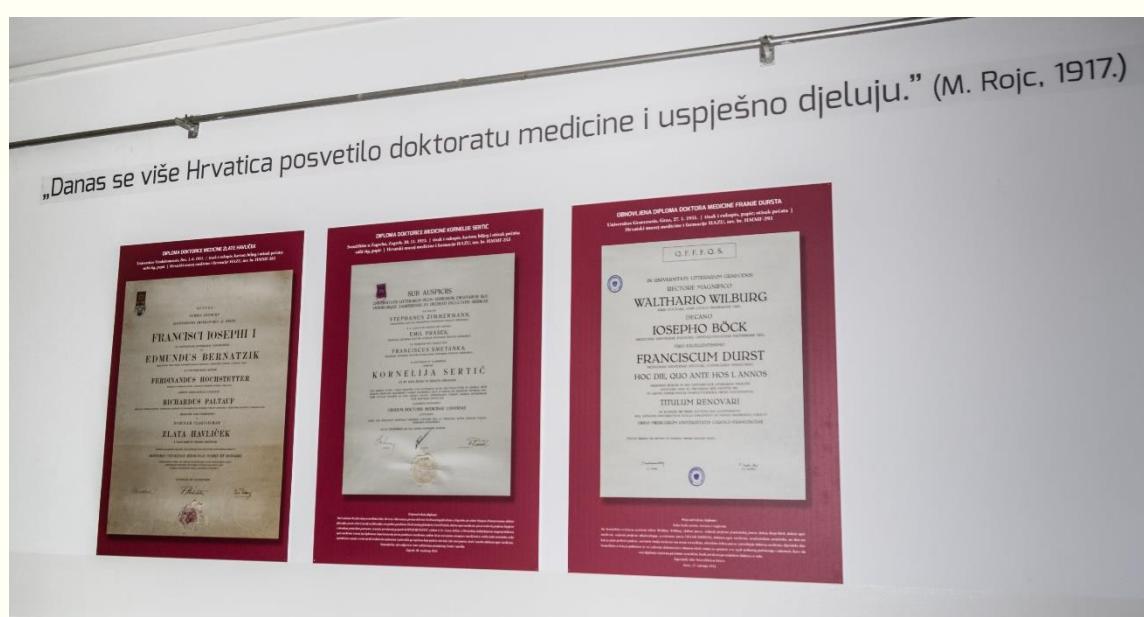
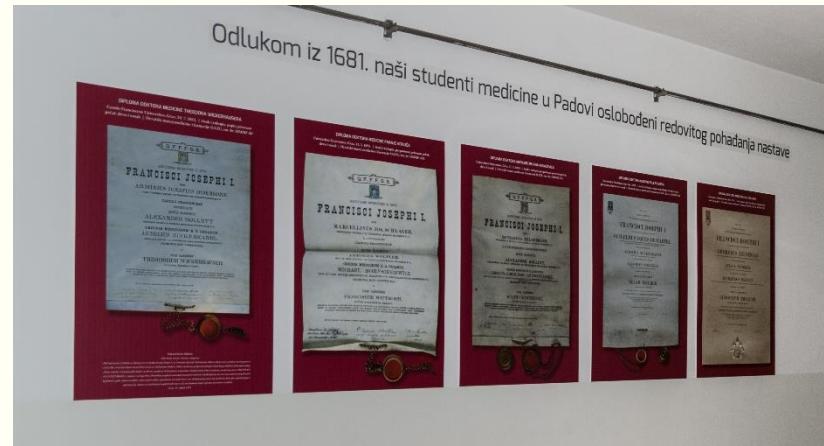
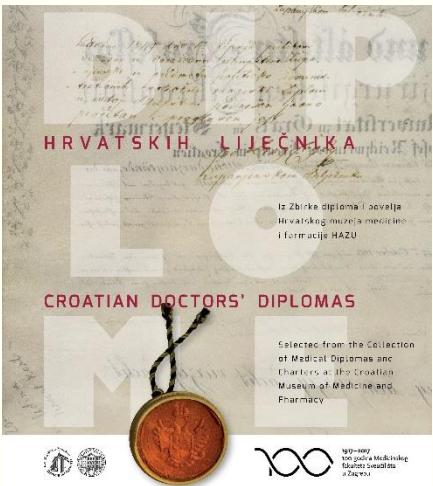

Diplome i povelje – virtualna zborka, DiZbi HAZU, 2016.

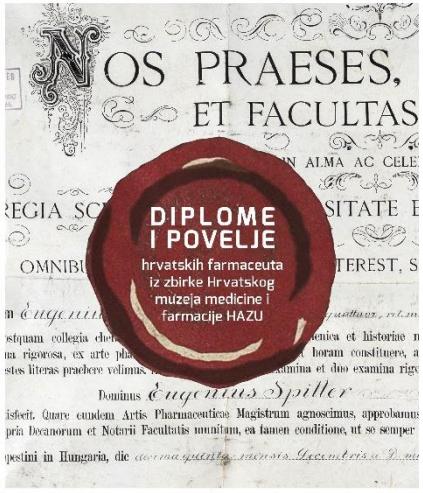
- Zbirka diploma i povelja Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU sadrži izvorne dokumente: svjedodžbe i diplome o završenom školovanju, povelje raznih priznanja i odlikovanja iz ostavština hrvatskih ljekarnika, liječnika i drugih znanstvenika na području biomedicinskih znanosti
- Riječ je o rukopisnoj i tiskanoj građi na papiru i pergameni s vlastoručnim potpisima te otisnutim, apliciranim ili privezanim pečatima.
- Dokumenti potječu iz vremenskog razdoblja od 18. stoljeća do druge polovine 20. stoljeća, a neki od njih odlikuju se umjetničkim oblikovanjem u stilu bidermajera, historicizma, secesije, ili pak u stilu 1970-ih.
- Zbirka je dostupna je na poveznici:
<https://dizbi.hazu.hr/a/?pc=i&id=2001215>

Izložba *Diplome hrvatskih liječnika*, Medicinski fakultet, Zagreb, 2017./18.

Izložba *Diplome i povelje hrvatskih farmaceuta*, Gliptoteka HAZU, 2019.

Reklamne razglednice – virtualna zbirka, DiZbi HAZU, 2016.

- U fundusu Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU nalazi se serija od 34 reklamne razglednice koje je Pavao Gavranić dizajnirao za tvornicu Kaštel d. d. (preteču Plive) u Zagrebu u razdoblju njenoga intenzivnog razvoja između 1935. i 1940. godine.
- Zbirka svjedoči o visokim dometima rane hrvatske farmaceutske propagande. Riječ je o reklamama koje su bile namijenjene prvenstveno liječnicima, jer se u to vrijeme farmaceutski proizvodi nisu mogli kupiti bez recepta.
- Razglednice je digitalizirao Srećko Budek za izložbu *Kaštel na vrhuncu*.
- Virtualna zbirka dostupna je na poveznici:
<https://dizbi.hazu.hr/a/?pc=i&id=2004413>

Izložba *Kaštel na vrhuncu*, Knjižnica HAZU, 2016.

Medicinski crteži – virtualna zbirka, DiZbi HAZU, 2020.

- Hrvatski muzej medicine i farmacije preuzeo je 2016. godine od Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Otorinolaringološku zbirku („Muzej“) koju je utemeljio prof. dr. Ante Šercer.
- Medicinski crteži čine značajan dio vrijedne znanstvene i nastavne baštine Otorinolaringološke zbirke. Većinom su to izvorna djela liječnika ili profesionalnih crtača – umjetnika, izrađena u prvoj polovini 20. stoljeća i korištena kao nastavna pomagala u nastavi otorinolaringologije na Medicinskom fakultetu u Zagrebu od 1920-ih godina nadalje, sve do uvođenja modernijih metoda prezentacije.
- Izrađeni su tehnikom tuša i akvarela na debljem papiru velikog formata i opremljeni za vješanje na zid.
- Digitalna zbirka sadrži 86 izvornih crteža i 6 tiskanih plakata, ukupno 92 predmeta.
- Građu je digitalizirao Stanislav Novak (*Conservum*).
- Virtualna zbirka dostupna je na poveznici:
<https://dizbi.hazu.hr/a/?pc=i&id=2007346>

Memorijalna zbirka Franje Kogoja

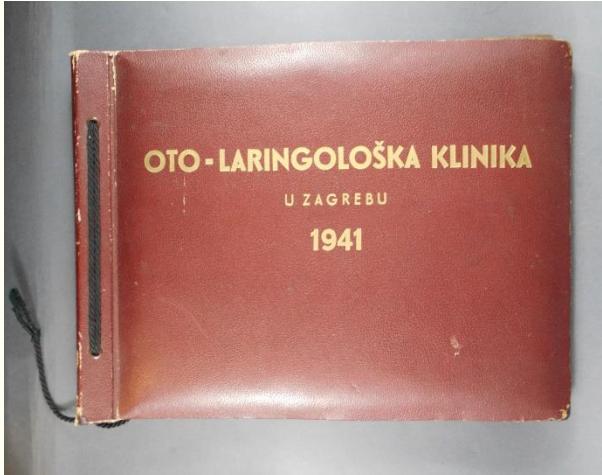
- Memorijalna građa istaknutog hrvatskog dermatologa Franje Kogoja sadrži 47 Kogojevih diploma i povelja i 46 fotoportreta svjetskih dermatologa s njihovim posvetama Franji Kogoju te predstavlja rijedak primjer cjelovitog svjedočanstva o međunarodnoj karijeri i mreži profesionalnih kontakata jednoga hrvatskog liječnika.
- Hrvatski muzej medicine i farmacije i Odsjek za povijest medicinskih znanosti HAZU priredili su 2021. godine u Gliptoteci izložbu *Između pamćenja i povijesti: Kogojeva zbirka fotoportreta i počasnih povelja* s dvojezičnim katalogom (hrv./engl.) u suradnji s Katedrom i Klinikom za dermatologiju Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Građu je za katalog izložbe digitalizirao Stanislav Novak (*Conservum*).
- Virtualna zbirka dostupna je na poveznici:
<https://dizbi.hazu.hr/a/?pc=i&id=2587949>

Izložba *Između pamćenja i povijesti: Kogojeva zbirka fotoportreta i počasnih povelja*, Gliptoteka HAZU, 16. ožujka – 18. travnja 2021.

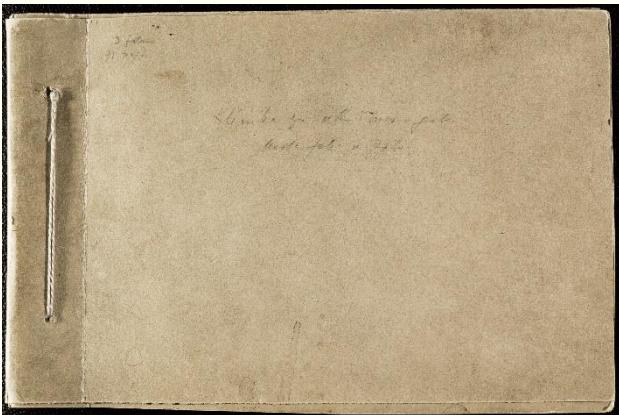
Digitalizacija fotografске građe ORL klinike u Zagrebu, 2021.

Strošitična operaciona soba

Predavaonica

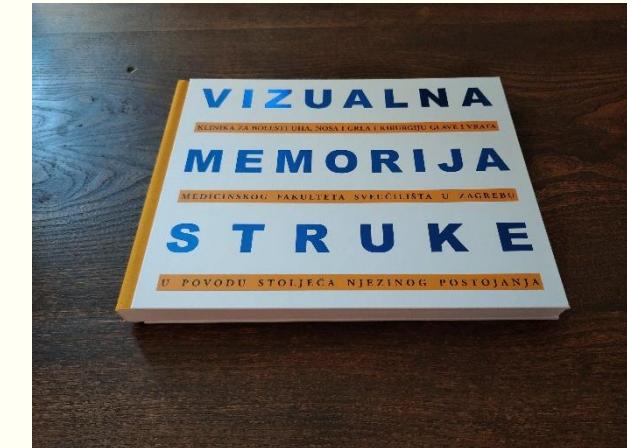
Virtualna zbirka

Fotografska baština ORL klinike u Zagrebu

- Ova virtualna zbirka sadrži dva digitalizirana fotoalbuma i 26 pojedinačnih fotografija, fotografsku baštinu ORL klinike na Šalati koja je preuzeta od Medicinskog fakulteta u Zagrebu za Hrvatski muzej medicine i farmacije 2016. godine.
- Reprezentativno opremljen fotoalbum iz 1941. godine izradio je fotografski studio Donegani prema narudžbi tadašnjeg predstojnika Klinike Ante Šercera, a sadrži 25 fotografija tada novouređene i suvremeno opremljene ORL klinike na Šalati.
- Skromnije izrađen fotoalbum nepoznatog autora koji je nastao nakon 1954. godine sadrži 53 fotografije koje prikazuju zgradu i prostorije ORL klinike na Šalati te zgradu i prostorije Audiološkog centra u Draškovićevoj ulici u Zagrebu. Među pojedinačnim fotografijama ističu se one iz vremena predstojnika Dragutina Mašeka koje su snimljene 1920-ih godina u tadašnjem prostoru ORL klinike u Draškovićevoj ul. 17 u Zagrebu.
- Građu je digitalizirao Goran Vržina 2021. godine.
- Virtualna zbirka dostupna je na poveznici:
<https://dizbi.hazu.hr/a/?pc=i&id=2589704>

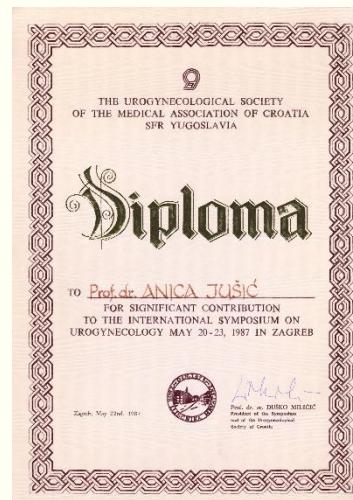
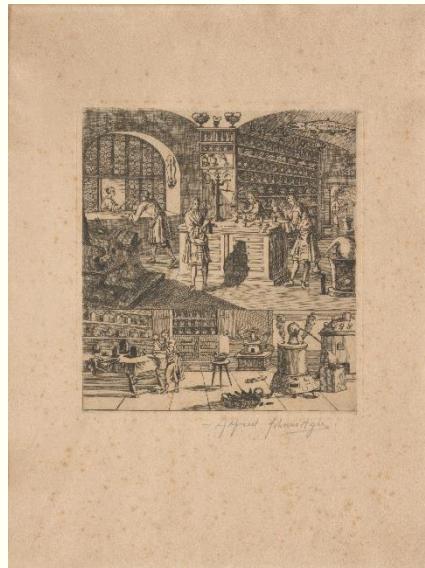
Izložba *U vremenskom pomaku: Otorinolaringološka klinika Medicinskog fakulteta u Zagrebu od analognog do digitalnog doba i fotomonografija* Vizualna memorija struke, KBC Zagreb, 2021.

Digitalizacija muzejske građe u okviru projekta *e-Kultura: Digitalizacija kulturne baštine* (Zoran Svrtan, MUO, 2022.)

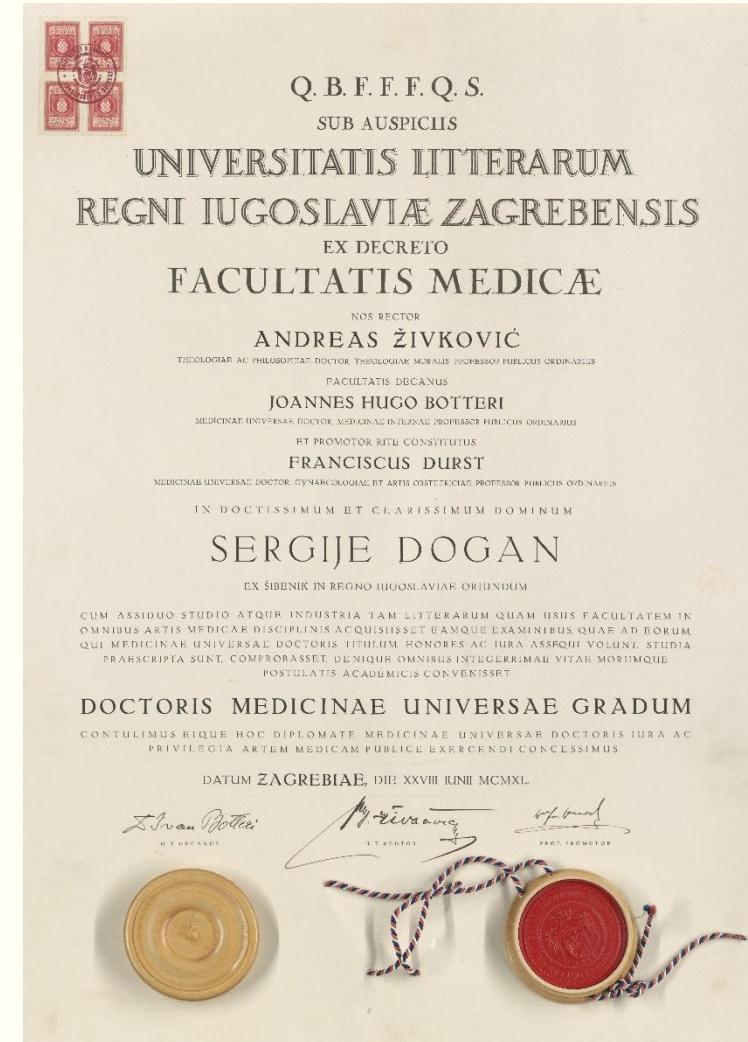
Digitalizirana je papirnata građa dimenzija većih od formata A4, ukupno 272 predmeta iz fundusa Muzeja:

- crteži
- grafike
- posteri za znanstvene skupove
- plakati
- fotografije
- diplome i povelje Sergija Dogana i Anice Jušić (novije akvizicije – donacije)

Memorijalna zbirka Sergija Dogana

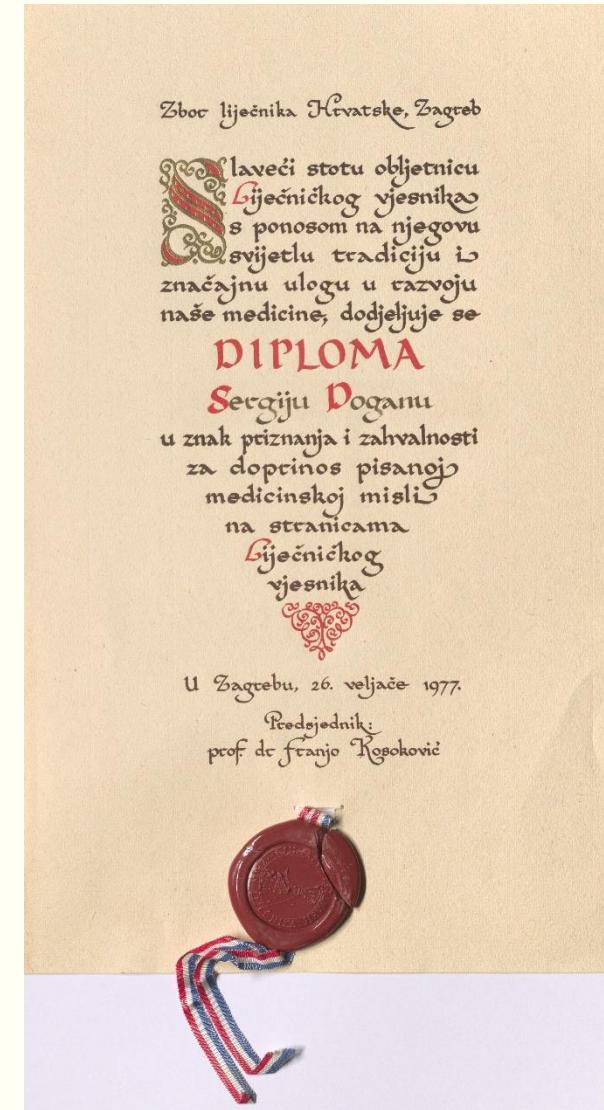
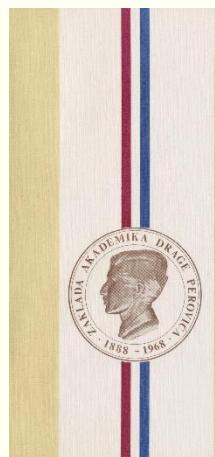
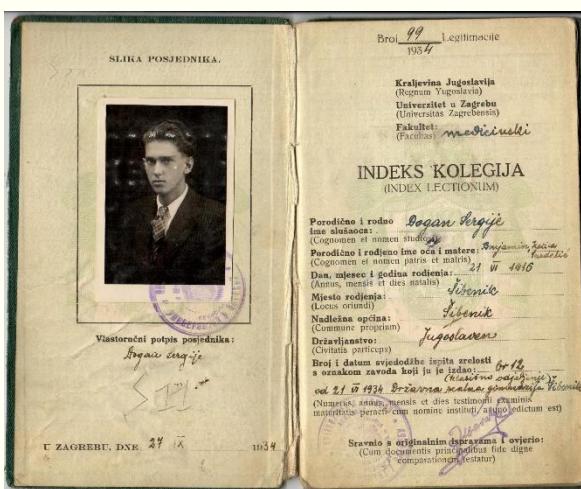
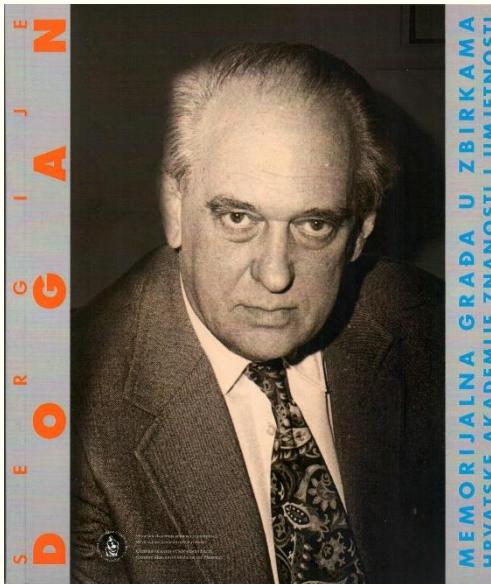
- Memorijalna građa istaknutog hrvatskog liječnika Sergija Dogana (1916. – 1979.) svjedoči o njegovim kliničkim, znanstvenim i nastavnim postignućima te o njegovom doprinosu radu Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zbora liječnika Hrvatske (danas HLZ) i Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (danas HAZU).
- Ova virtualna zbirka sadrži 32 digitalizirane diplome i povelje Sergija Dogana i dvije diplome Kate Dogan-Librenjak koje su uvrštene u fundus Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU zahvaljujući donaciji njihove kćeri prof. dr. sc. Branke Marinović.
- Virtualna zbirka dostupna je na poveznici:
<https://dizbi.hazu.hr/a/?pc=i&id=2587946>

Virtualna izložba *Sergije Dogan: Memorijalna građa u zbirkama Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, 2022.*

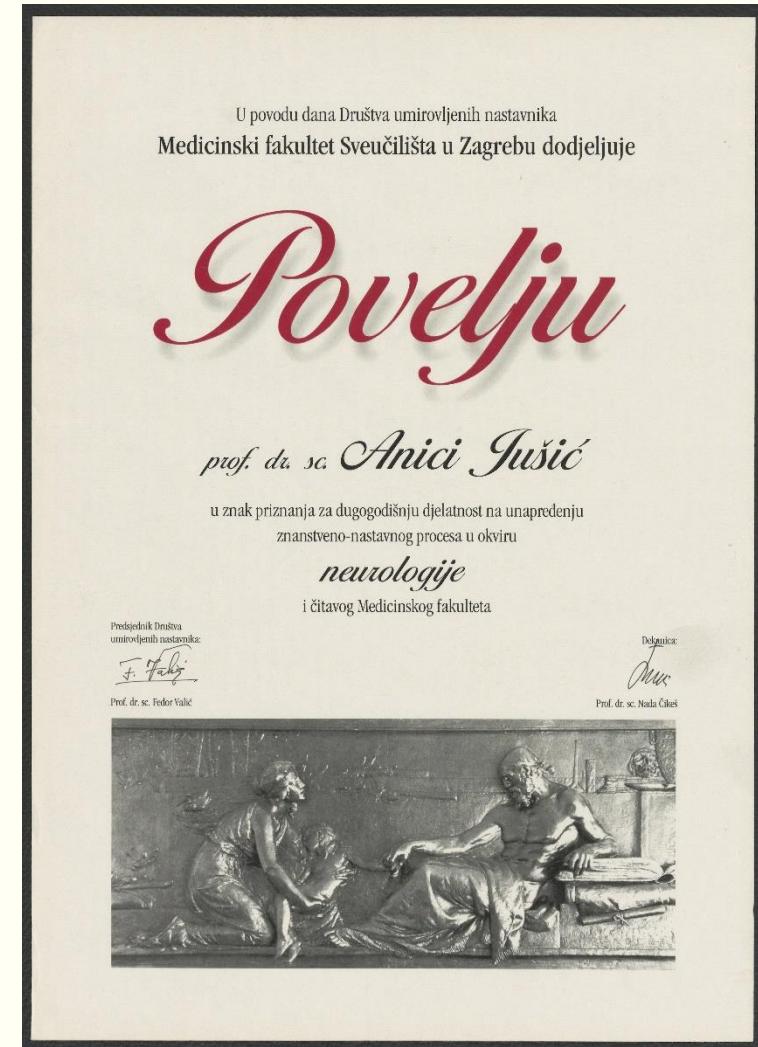
- sadrži uvodni tekst i 100 digitaliziranih predmeta iz zbirki Hrvatskog muzeja medicine i farmacije i Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU koji svjedoče o školovanju, kliničkoj, znanstvenoj i nastavnoj karijeri i društvenim aktivnostima neurologa Sergija Dogana
- osim digitalizirane materijalne građe uvršten je i zvučni zapis – Sergije Dogan govori za Treći program Radio Zagreba u emisiji snimljenoj u povodu *Drugog simpozija o neuromuskularnim bolestima*, Dubrovnik, 18. – 21. travnja 1979., nekoliko dana prije tragične smrti u prometnoj nesreći
- postavljene su dvije verzije izložbe: na hrvatskom i engleskom jeziku
- uz vizualni sadržaj posjetitelj može uključiti zvučnu kulisu: *Jesen* iz Vivaldijeva koncerta *Četiri godišnja doba*
- oblikovanje, programiranje i implementacija izložbe: Link2 d.o.o., Goran Zlodi, Ivanka Maroević
- izdan je e-katalog izložbe, grafičko oblikovanje: Ante Rašić, Studio Rašić, i tiskani katalog (digitalni tisk, 50 primjeraka)
- izložba je dostupna na poveznici: <https://dоган.hmmf.hazu.hr/>

Virtualna izložba i tiskani katalog *Sergije Dogan*, 2022./23.

Memorijalna zborka Anice Jušić

- **Anica Jušić**, hrvatska neurologinja (Zagreb, 26. VII. 1926. – Zagreb, 5. XII. 2021.), radila je na Neuropsihijatrijskoj (poslije Neurološkoj) klinici Kliničkoga bolničkog centra u Zagrebu, gdje je osnovala i vodila Centar (poslije Zavod) za neuromuskularne bolesti; redovita profesorica Medicinskog fakulteta u Zagrebu. Unaprijedila je elektromioneurografiju, kojom se prvenstveno bavila. Prva je u Hrvatskoj pokrenula službu palijativne skrbi i zalagala se za osnivanje hospicija.
- Memorijalna zborka sadrži 29 diploma i povelja koje svjedoče o njezinim akademskim titulama i priznanjima dobivenim za klinički, znanstveni i nastavni rad na području neurologije, kao i za doprinos razvoju hospicijskog pokreta i palijativne skrbi u Hrvatskoj.
- Anica Jušić je ovu biografsku građu darovala Hrvatskom muzeju medicine i farmacije HAZU 2021. godine.
- Virtualna zborka dostupna je na poveznici:
<https://dizbi.hazu.hr/a/?pc=i&id=2587944>

Virtualna zborka

Fotografska baština Muzeja za povijest zdravstva u Hrvatskoj

- Utemeljitelj prvoga hrvatskog muzeja medicine dr. Vladimir Ćepulić (HLZ, 1944.) prikupio je u suradnji sa Stankom Sielskim fotografske negative vezane za povijest zdravstva te je dao izraditi fotopovećanja kaširana na karton i priređena za izlaganje u Muzeju.
- Zbirka sadrži digitaliziranu fotografsku baštinu Muzeja za povijest zdravstva u Hrvatskoj koja je preuzeta od Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU za Hrvatski muzej medicine i farmacije 2015. godine (153 fotografije).
- Tematske skupine fotografija u zbirci: stambena bijeda u Zagrebu 1924.; zgrade zdravstvenih ustanova; stambeni i higijenski uvjeti u hrvatskim selima; sanitarna tehnika; asanacija turopoljskog sela Mraclina; stara groblja; umjetnička djela koja prikazuju svetce zaštitnike zdravlja; stambeni i higijenski uvjeti u Bosni; narodna medicina u Bosni.
- Virtualna zborka dostupna je na poveznici:
<https://dizbi.hazu.hr/a/?pc=i&id=2594121>

Planovi za budućnost

U 2023. godini planiramo objavu sljedećih virtualnih zbirki na portalu DiZbi HAZU:

- *Javnozdravstveni plakati*
- *Ljekarništvo u grafici*
- *Fotografije iz ostavštine akademika Ive Padovana.*

Digitalizirana muzejska građa koristit će se i u druge svrhe:

- za fotopovećanja i multimedijalne prezentacije u stalnom postavu Muzeja
- kao ilustracije u člancima, katalozima izložbi i katalogu stalnog postava.

Sve novosti iz Hrvatskog muzeja medicine i farmacije možete pratiti:

- na našoj mrežnoj stranici <https://hmmf.hazu.hr>
- na *Facebook* stranici Muzeja.

HVALA NA POZORNOSTI!

